

Методика громадської оцінки Планів дій сталого енергетичного розвитку територіальних одиниць Східного партнерства

Методика розроблена в рамках проекту
«Участь громадськості у планах дій сталого енергетичного розвитку»
за підтримки Фонду Східна Європа

ПОДЯКА

Команда ГО «Еко клуб» висловлює щирю подяку за допомогу в розробці цієї методики:
Олегу Гапону, ГО «Товариство охорони природи», м. Кременчук;
Юлії Мельник, ГО «ЕкоЛтава», м. Полтава;
Степану Кушніру та *Артуру Кокаревичу*, ГО «Хмельницький молодіжний клуб розвитку»;
Сергію Гаращуку та *Тетяні Зятіковій*, виконавчий комітет Житомирської міської ради;
Учасникам тренінгу в м. Славське з аналізу Планів дій сталого енергетичного розвитку 12-13.10.2017 р.

Окрема подяка *партнерам із фонду «Східна Європа»* за надане фінансування на розробку методики.

Методика громадської оцінки Планів дій сталого енергетичного розвитку територіальних одиниць Східного партнерства

Текст: ГО «Еко клуб» та партнери.
Фото на обкладинці: Олена Ангелова ©.
Фото на ст. 2: Іван Козаченко ©.
Верстка та дизайн: Анастасія Скокова.
© ГО «Еко клуб», 2018 р.

ПЕРЕДМОВА

Екоклуб – це громадська організація в Рівному, що працює 20 років задля збереження довкілля. Більше 10 з них – у сфері енергозбереження, адже саме енергетика найбільш згубно впливає на довкілля.

Використання енергії кінцевим споживачем (квартира чи будинок, школа чи дитячий садочок, автомобіль або автобус, перукарня чи завод) у будь-якому разі шкодить довкіллю та впливає на зміну клімату. Робота над покращенням якості енергоспоживання на місцевому рівні чинить, на перший погляд, хоч і не значний, проте прямий вплив – процес використання енергоресурсів стає більш ефективним та безпечним.

За час діяльності активісти Екоклубу утепили вікна у десятках бюджетних закладах, допомогли у встановленні понад 50-ти сонячних колекторів, провели тренінги для тисяч людей, розповсюдили десятки тисяч інформаційних матеріалів, проаналізували та надали рекомендації до сотень документів місцевих, обласних та Верховної рад.

Розробка методики з оцінки ПДСЕР (Планів дій сталого енергетичного розвитку) – це бажання Екоклубу передати свій досвід у сфері поліпшення місцевих енергетичних політик усім зацікавленим. Ми прагнемо, аби Плани, що регламентують розвиток енергетики у містах, були написані та втілювалися якісно, мали амбітні цілі та вели до реального скорочення викидів парникових газів.

Проект «Участь громадськості у планах дій сталого енергетичного розвитку» реалізується «ГО Екоклуб» в рамках програми «Публічні бюджети від А до Я: інформування, активізація та залучення громадянського суспільства», що виконується Фондом Східна Європа у партнерстві з Фундацією польсько-української співпраці ПАУСІ за фінансової підтримки Європейського Союзу.

Точка зору, відображена у цій публікації чи матеріалі, є винятковою відповідальністю «ГО Екоклуб» і може не співпадати з точкою зору Фонду Східна Європа, ПАУСІ і/або Європейського Союзу.

ЗМІСТ

5 ВСТУП

7 ОПИС МЕТОДИКИ

8 АНАЛІЗ ПДСЕР

8 Наявність у ПДСЕР даних про споживання енергоносіїв

8 Базовий кадастр викидів

11 Величина зобов'язань зі скорочення викидів парникових газів

12 Заходи і ключові сектори діяльності

16 Наявність прогресивних для України заходів

16 Здійснення підписантами діяльності, що не включена до ПДСЕР, але впливає на викиди

17 Розвиток відновлювальних джерел енергії (ВДЕ)

18 Фінансування

19 Адаптація міських структур

21 Залучення зацікавлених сторін

22 Моніторинг і звітність

23 ФОРМУВАННЯ КІНЦЕВОЇ ОЦІНКИ ПДСЕР

24 ДОДАТКИ

24 Додаток 1. Приклад формування цілей та діяльностей ПДСЕР м. Единбург

29 Додаток 2. Порядок отримання інформації

У 2015 році на виконання Рамкової конвенції ООН про зміну клімату (UNFCCC) була прийнята угода щодо регулювання заходів зі зменшення викидів діоксиду вуглецю з 2020 р., або так звана Паризька Угода, ратифікована Україною 12.12.2015. Головною ціллю Угоди є утримання зростання середньої світової температури не більше +2°C від часів доіндустріального етапу. Досягнення цілі має відбуватися шляхом підвищення енергоефективності, збільшення кількості ВДЕ.

Угода мерів – ініціатива Європейської Комісії, яка об'єднує муніципалітети в добровільне утворення задля спільної боротьби з глобальним потеплінням.

Станом на 15.02.2018 року підписантами Угоди Мерів є 7789 місцевих органів влади. В Україні таких 223, із них 88 мають розроблений ПДСЕР, а для 45 участь призупинено у зв'язку з невиконанням задекларованих зобов'язань.

Підписанти Угоди Мерів беруть на себе добровільні зобов'язання досягнути скорочення викидів CO₂:

- щонайменше на 20% до 2020 року (описано в Плані дій сталого енергетичного розвитку) шляхом підвищення енергоефективності та росту використання відновлювальних джерел енергії;
- щонайменше на 30% до 2030 року (описано в Плані дій сталого енергетичного розвитку та клімату) шляхом підвищення енергоефективності та росту використання відновлювальних джерел енергії. Також підписанти підвищують стійкість міст до змін клімату шляхом впровадження заходів з адаптації до них.

У зв'язку з тим, що Угода мерів з кліматичною складовою з'явилася нещодавно (близько 1 року тому), у цій методиці ми будемо розглядати лише Угоду, що існує з 2008 року.

З метою досягнення поставлених перед собою показників (зменшення викидів парникових газів на 20%), йдеться в Угоді, місцеві органи влади мають виконати конкретні кроки, до яких належать:

- пристосування адміністративних структур;
- розробка Плану дій сталого енергетичного розвитку (ПДСЕР);
- звітування про виконану роботу кожні 2 роки;
- проведення у містах Днів сталої енергії.

NB: Хоча Угода мерів є добровільною ініціативою, розробка ПДСЕР у відповідності з методикою є обов'язковою для усіх підписантів Угоди Мерів. Подальше затвердження Плану міською радою перетворює його в обов'язковий до виконання місцевою владою документ.

ПДСЕР – це документ, що показує, які стартові умови споживання енергетичних ресурсів та викидів парникових газів існували та за рахунок чого (організаційні та технічні

заходи, джерела фінансування, відповідальних представників тощо) планується досягнути поставлених цілей з їх скорочення.

ПДСЕР має формувати стратегічне бачення розвитку енергетичного сектору міста-підписанта до 2020 року, його майбутніх перетворень, визначати відповідальних і оцінювати розміри та джерела необхідних ресурсів, а також шляхи залучення зацікавлених сторін.

У 2016 році ГО «Екоклуб» проаналізував ПДСЕР м. Рівне. Ми виявили, що ПДСЕР Рівного не є амбітним стратегічним документом, адже на момент його прийняття декларована ціль скорочення викидів була практично виконана. З усім аналітичним звітом по цьому документу ви можете ознайомитися за посиланням: <http://ecoclubrivne.org/download/8268/>.

Одним із критичних моментів, виявлених у процесі аналізу, є відсутність плану фінансування заходів з ПДСЕР. Щоб досягти цілей плану м. Рівне, лише на заходи в житловому секторі має щороку витратитися 75 млн. грн. у цінах 2015 року. При цьому бюджет усього Плану за період реалізації (2011-2020 роки) складає більше 1,5 млрд. грн. Для порівняння, бюджет Рівного на 2016 рік приблизно становив 1,5 млрд. гривень.¹ Відповідно, щороку (упродовж 10 років) місто має залучати на реалізацію Плану близько 10% усього бюджету, що виглядає вкрай амбіційно.

¹ Рівненська міська рада та її виконавчий комітет: Рішення про місцевий бюджет [електронний ресурс], 2017 р. URL: http://www.city-adm.rv.ua/RivnePortal/ukr/budget/budget_rish_2017.aspx

7 ОПИС МЕТОДИКИ

Участь підписантів із країн Східного Партнерства в Угоді мерів та пов'язаних з нею проектах помітно пришвидшує їх реформування. Проте Угода мерів передусім спрямована на скорочення викидів парникових газів. Здійснюючи попередню оцінку впливу вимог Угоди мерів на хід викидів парникових газів, Екоklubом було виявлено, що такий вплив не завжди прослідковується. Тому було розроблено цю методику, призначену для громадського аналізу ПДСЕР територіальних одиниць країн Східного партнерства.

Розроблена ГО «Екоklub» та партнерами, методика дозволяє зацікавленим проаналізувати природоохоронні цінності та цілісність Планів дій підписантів. Зокрема, вона включає оцінку охоплення основних джерел викидів; величину зобов'язань зі скорочення викидів; наявність перспективних цілей у ПДСЕР та підходів до їх досягнення; адміністративні та організаційні процеси реалізації ПДСЕР.

Методика також містить ряд обмежень, основними з них є наступні:

- Основний об'єкт аналізу – власне ПДСЕР, сторонні джерела інформації використовуються дуже обмежено.
- У багатьох випадках методика включає аналіз критеріїв, що не є обов'язковими для документації Угоди мерів. Таким чином, вона не є перевіркою чи заміною розгляду Об'єднаного дослідницького центру, а оцінює окремі природоохоронні аспекти Планів дій.
- Не аналізується доцільність та якість окремих технічних чи адміністративних рішень. Критерії та рекомендації були обрані на підставі уявлень авторів про стан виконання Угоди мерів у країнах Східного Партнерства.
- Методика не враховує тривалість реалізації ПДСЕР підписантами.

1. Наявність у ПДСЕР даних про споживання енергоносіїв

Інформація про споживання усіх видів енергоносіїв є визначальною для подальших розрахунків, рішень щодо ключових секторів та заходів, а також для розуміння стану справ у територіальній одиниці. Для якісного аналізу повної картини необхідна інформація не лише за один рік, а й розуміння трендів споживання (збільшення/зменшення), динаміки (швидкості збільшення/зменшення), взаємне заміщення (збільшення споживання одних видів енергоносіїв при зменшенні інших). Чим детальніша інформація, тим точніші висновки та припущення можна зробити. Інформація про споживання енергії є основою для вибору базового року, а отже і цілей, які перед собою ставить територіальна громада. Інформація про енергоспоживання має містити дані з розподілом як по секторах споживання, так і по виду енергоресурсів. Зазвичай така інформація розміщується в ПДСЕР в описі існуючого стану енергоспоживання в територіальній одиниці та представлена як в табличній формі, так і у вигляді діаграм та графіків. Звичним є представлення інформації про споживання енергоносіїв як у натуральних одиницях (м³, Гкал, тонн), так і в енергетичному еквіваленті – МВт × год.

Очікуваний внесок за розділом:

Опис трендів енергоспоживання у територіальній одиниці за 5 років, що передують року розробки ПДСЕР: графіки споживання за 5 років у МВт × год та висновки про тенденції споживання за окремими видами енергоносіїв і загалом по територіальній одиниці, темпи, якими це збільшення/зменшення відбувається та причини (за можливості), що лежать в основі цих процесів.

Показник	Кількість балів
У ПДСЕР дані про енергоспоживання у територіальній одиниці відсутні	0
У ПДСЕР дані про енергоспоживання у територіальній одиниці наявні за 5 років, що передують року розробки ПДСЕР, з поділом як по видах енергоносіїв, так і по секторах споживання	1

2. Базовий кадастр викидів

Базовий кадастр викидів – це розрахунок утворених у територіальній одиниці викидів, що базується на даних про спожиті енергоносії. Вихідними даними для розрахунку є інформація про споживання енергії у всіх секторах економіки, які включені до ПДСЕР. Порядок розрахунку БКВ описаний у частині другій керівництва «Как разработать «План

дійствий по устойчивому енергетическому розвитку» (ПДУЭР) в городах Восточного Партнерства и Центральной Азии (далі – Керівництво 2, доступне російською мовою за [посиланням](#)). Одночасно існує можливість розрахунку БКВ за допомогою он-лайн інструменту, який використовується за відсутності статистичних даних про споживання енергії у територіальній одиниці. При використанні онлайн-інструменту оцінка викидів може бути неточною, оскільки інструмент використовує середні дані, а ситуація у місті може значно відрізнятись від середніх показників. Перевірити всі цифри БКВ можна лише самостійно провівши аналогічні розрахунки.

Проте виявити грубі помилки можна дещо простіше. Викиди секторів економіки територіальної одиниці у базовому році та у році перед прийняттям ПДСЕР лише зрідка можуть відрізнятись більш ніж на десять відсотків. Це впливає з неможливості змінити структуру економіки територіальної одиниці за кілька років.

Ми зосередимося на основних етапах розрахунку², у яких найчастіше відбуваються помилки та/або маніпуляції:

1. Зазвичай дані про споживанні енергоносіїв збираються у натуральних одиницях розмірності (природний газ – м³; електроенергія – кВт × год; тепла енергія – Гкал, Гдж; дизель та бензин – літрів). Для розрахунку потрібно привести усі дані до єдиної розмірності – МВт × год. Помилки на цьому етапі відбуваються через неухважність. У [Керівництві 2](#) наведено коефіцієнти для перетворення у МВт × год натуральних показників у тоннах. Множення на коефіцієнт з [Керівництва 2](#), припустімо, газу в м³, призведе до помилки в розрахунках, оскільки коефіцієнт визначений для 1 тонни газу, а не 1 м³. У таблиці нижче приведені коефіцієнти перетворення звичних для України натуральних одиниць у МВт × год.

Коефіцієнти переводу енергії з натуральних одиниць у МВт × год

Енергоносій	Натуральні одиниці	Коефіцієнт для переведення у МВт × год
Природний газ	1000 м ³	9,77
Кам'яне вугілля	1000 кг	8,42
Мазут	1000 л	10,7
Бензин	1000 л	9,01
Лігніт	1000 л	2,49
Дизель	1000 л	9,96
Зріджений газ	1000 л	7,66

² Пункти 1-4 наведені для ознайомлення (їх можна використати для розрахунків, але вони не обов'язкові). Пункт 5 обов'язковий до проведення аналізу.

2. За наявності централізованої системи опалення може відбутися подвійний облік спожитого палива. Так трапляється, якщо паливо, яке було витрачено на виробництво теплової енергії (дані від постачальника газу для котельні) та, власне, спожита у кінцевого споживача тепла енергія (дані від теплопостачальної організації) враховуються в одних і тих же розрахунках. Це призводить до збільшення кінцевих викидів.

3. Існують випадки використання територіальними одиницями середньостатистичного значення як коефіцієнта викидів для центрального теплопостачання. Цей коефіцієнт потребує обов'язкового розрахунку відповідно до методики, вказаної у розділі 3.5 [Керівництва 2](#).

4. У різних джерелах можна отримати різні коефіцієнти викидів парникових газів, однак необхідно використовувати лише ті, що вказані у [Керівництві 2](#). Вони наведені у таблиці С. Коефіцієнти для електроенергії вказані у таблиці 5(а). Останній наявний рік у цій таблиці – 2012. Відповідно, станом на 01.02.2018 для усіх років після 2012 використовується коефіцієнт для 2012 року.

5. Включення/не включення до БКВ джерел викидів є рішенням, що впливає на усі плани територіальної одиниці по скороченню викидів. Адже заходи у Плані дій розробляються лише для секторів, що представлені у БКВ. Основними джерелами викидів у такому випадку вважаються сектори/підприємства, що складають не менше 5% від загальної суми викидів у територіальній одиниці. Згідно з [Керівництвом 2](#) до БКВ може не включатися промисловість або не повністю включатися транспорт. Разом з тим, якщо ці сектори включені, то до них можуть не включатися окремі підприємства/організації, що буде призводити до суттєвого спотворення реальної ситуації викидів у секторі.

В Україні є дві поширені перешкоди для обґрунтованого вибору секторів для впровадження заходів ПДСЕР:

Перша – інформацію про споживання енергоносіїв, а, відповідно, й про викиди можна отримати від управління статистики або ж безпосередньо від представників певного сектору економіки. Якість статистики можна ставити під сумнів, але інших даних часто не існує. На національній статистиці ґрунтуються більшість документів, які готують органи влади. У Західній Європі дані по споживанню переважно отримують від джерел викидів.

NB: Наприклад, ПРАТ «Рівне-Азот» забезпечує близько 40% бюджету міста Рівного, а також формує близько двох третин його викидів парникових газів. Територіально підприємство знаходиться за містом. Спочатку Азот був включений у ПДСЕР Рівного, але під час затвердження його нової редакції у 2016 році був виключений. Збоку ситуація виглядає непросто: завод викидає найбільше парникових газів, але й найбільше наповнює бюджет. Однак ці гроші використовуються для реалізації заходів по зменшенню викидів у інших секторах, а саме підприємство не отримує стимулів з їх скорочення.

Друга – органи місцевого самоврядування зазвичай мають низьку спроможність впливати на сектори, що не управляються місцевою владою безпосередньо. Відсутність важелів прямого впливу на промислові підприємства та транспорт, а також відсутність відповідних досвіду і знань у органів місцевого самоврядування, призводять до тенденції виключення таких секторів із ПДСЕРів.

Через інформаційний запит (*додаток 2*) до виконавчих органів місцевої влади, ви можете дізнатися перелік підприємств/організацій, що враховані у викидах того чи іншого сектору економіки. Цю інформацію також можна перевірити шляхом проведення повторного повного розрахунку БКВ власними силами. Рекомендуємо, базуючись на знаннях про територіальну одиницю, визначити потенційні основні джерела викидів та перевірити їх включення до БКВ.

Очікуваний внесок за розділом:

Опишіть, чи включені основні джерела викидів (сектори та великі підприємства) у БКВ? Якщо не включені, то перерахуйте їх та, за наявності, надайте аргументацію такого рішення розробниками ПДСЕР.

Показник	Кількість балів
До ПДСЕР не включені усі основні джерела викидів (сектори та великі підприємства)	0
До ПДСЕР включено лише великі джерела викидів (сектори та великі підприємства), що прямо підпорядковані міській раді	1
До ПДСЕР включено більшість великих джерел викидів (сектори та великі підприємства)	2
До ПДСЕР включені усі основні джерела викидів (сектори та великі підприємства)	3

3. Величина зобов'язань зі скорочення викидів

Мінімальні зобов'язання територіальної одиниці зі скорочення викидів парникових газів у рамках Угоди мерів мають становити щонайменше 20% порівняно з базовим роком. Базовий рік – це рік, викиди якого будуть порівнюватися із досягнутими скороченнями викидів у 2020 році. За власним бажанням територіальні одиниці можуть збільшувати зобов'язання зі скорочення. Відповідно до існуючого [Керівництва 2](#) з підготовки ПДСЕР базовим роком може бути будь-який рік, починаючи з 1990 р. і до року прийняття ПДСЕР. Від вибору базового року залежить абсолютна величина зобов'язань зі скорочення викидів. Вибравши рік з найбільшими викидами територіальна одиниця може зменшити своє завдання. Така гнучкість дозволяє територіальним громадам вибирати базовий рік, враховуючи різні фактори (макроекономічні показники, зміни у національному законодавстві, місцеві економічні прориви та падіння тощо). З іншого боку, ця ж гнучкість інколи дозволяє маніпулювати для уникнення жорсткіших зобов'язань. У зв'язку із кризою 2008-2009 років у територіальних одиницях відбулося значне скорочення споживання енергоносіїв, а вибір 2008 чи 2009 років у якості базового призвів би до збільшення абсолютних зобов'язань зі скорочень.

Порівнявши між собою планові викиди 2020 року та викиди у році, що передував року прийняття ПДСЕР (або року за який наявні останні статистичні дані), ми отримуємо величину зобов'язань зі скорочення викидів порівняно з їх поточним рівнем. Ця величина показує рівень амбітності завдань, які ставить перед собою територіальна одиниця зі скорочення викидів.

Розрахунок:

Розрахунок величини зобов'язань здійснюється за наступною формулою:

$$З = (B_n - B_{2020})/B_n \times 100\%, \quad (1.1.)$$

де Z – величина зобов'язань зі скорочення викидів на момент прийняття ПДСЕР, %;

B_n – викиди у році, що передував року розробки ПДСЕР, тонн CO_2 -екв;

B_{2020} – плановані викиди у 2020 році, тонн CO_2 -екв.

$$B_{2020} = B_b \times (100\% - 3B\%), \quad (1.2.)$$

де B_b – викиди у базовий рік у натуральних одиницях, тонн CO_2 -екв;

$3B\%$ – планований відсоток скорочення, % (взяти у ПДСЕР).

Для приблизної оцінки отриманих результатів можна скористатися шкалою:

- плановане реальне скорочення менше 5% – міська влада поставила перед собою цілі, які, ймовірно, будуть досягнуті без будь-якої додаткової діяльності
- скорочення складає від 5-10% – для досягнення поставлених цілей потрібна певна діяльність міської влади;
- скорочення складає 10% і більше – вказані цілі амбітні та потребують значної роботи міської влади для їх досягнення.

Очікуваний внесок за розділом:

Опишіть амбітність цілей, поставлених керівництвом громади, в залежності від вибору базового року та викидів у році, що передував року розробки ПДСЕР. Якщо вами проведено інші розрахунки або ви володієте іншими даними по цьому розділу, вкажіть їх.

Показник	Кількість балів
Скорочення викидів між роком, що передував розробці, та 2020 роком не більше 3%	0
Скорочення викидів між роком, що передував розробці, та 2020 роком 3-7%	1
Скорочення викидів між роком, що передував розробці, та 2020 роком 7-10%	2
Скорочення викидів між роком, що передував розробці, та 2020 роком не менше 10%	3

4. Заходи і ключові сектори діяльності

ПДСЕР є основним документом, у якому учасники Угоди вказують шляхи виконання зобов'язання зі зниження викидів CO_2 . План дій повинен визначити довгострокову стратегію та заплановані заходи для досягнення цілі по скороченню викидів.

Частина перша керівництва «Как разработать «План действий по устойчивому энергетическому развитию» (ПДУЭР) в городах Восточного Партнерства и Центральной Азии (далі – Керівництво 1, доступне російською мовою за [посиланням](#)) рекомендує включати в ПДСЕР як перспективні цілі, так і конкретні заходи. Перспективних цілей може бути декілька для одного сектору або ж одна для декількох секторів. Для встановлених перспективних цілей розроблюються заходи відповідно до *розділу 6.2. Керівництва 1*. Приклад перспективної цілі: «Створення до 2020 року у 90% житлового фонду міста ОСББ». Заходи для досягнення цієї цілі також можуть бути різні від інформаційних кампаній до муніципальних програм фінансового стимулювання створення ОСББ. Найкращим варіантом є поєднання ряду діяльностей для досягнення однієї перспективної цілі. Українські ПДСЕР переважно включають лише плани виконання технічних заходів. Часто цей набір заходів не дає уявлення очікуваних структурних змін в енергетиці територіальної одиниці за час реалізації ПДСЕР.

Відповідно до [Керівництва 1](#), аналіз базового стану споживання енергії та викидів парникових газів має бути обов'язково проведений в 4-х секторах економіки міста:

- бюджетні установи;
- сфера обслуговування (третинний сектор);
- житловий сектор;
- місцевий транспорт (муніципальний, громадський, комерційний та приватний).

При цьому заходи з досягнення економії енергії мають бути заплановані для щонайменше 3-х секторів із вищезгаданих.

Однак [Керівництво 1](#) рекомендує включити якомога більше секторів економіки, у яких здійснюються заходи зі скорочення викидів. Серед них:

- місцеві і центральні системи теплопостачання, очисні споруди (якщо такі є);
- вуличне освітлення;
- місцеве виробництво енергії;
- планування землекористування;
- промисловість (якщо є на території);
- державні закупівлі товарів і послуг;
- робота з громадянами та зацікавленими сторонами.

Зрозуміло, що сектори, у яких заплановані заходи, мають бути включені у БКВ.

NB: Усі заходи, що були втілені після базового року до моменту прийняття ПДСЕР міською радою та призвели до економії викидів CO₂, можуть бути включені до документу.

Наразі переважна кількість заходів сформована в українських ПДСЕРах у бюджетному секторі, житловому секторі та комунальних підприємствах. Інколи у ПДСЕР включають лише окремі елементи промисловості та транспорту (наприклад, у ПДСЕР Рівного включені теплопостачальні та водопостачальні підприємства, муніципальний і громадський транспорт; не включені найбільші промислові підприємства, приватний та комерційний транспорт).

Опис заходів має обов'язково містити наступну інформацію:

- назва заходу;
- відповідальний виконавець;
- роки впровадження;
- вартість у євро;
- економія енергії за рік, МВт × год;
- кількість виробленої енергії з ВДЕ за рік, МВт × год;
- економія викидів CO₂ за рік, тонн.

Під час розрахунку лише річних результатів не враховується термін експлуатації заходу, що веде до неможливості розрахунку ефективності використання коштів. Наприклад, утеплення школи дуже дорогий захід, але він зменшить споживання тепла протягом 15-20 років. Якщо не враховувати час експлуатації, то такий захід може виглядати економічно недоцільним.

Очікуваний внесок за розділом:

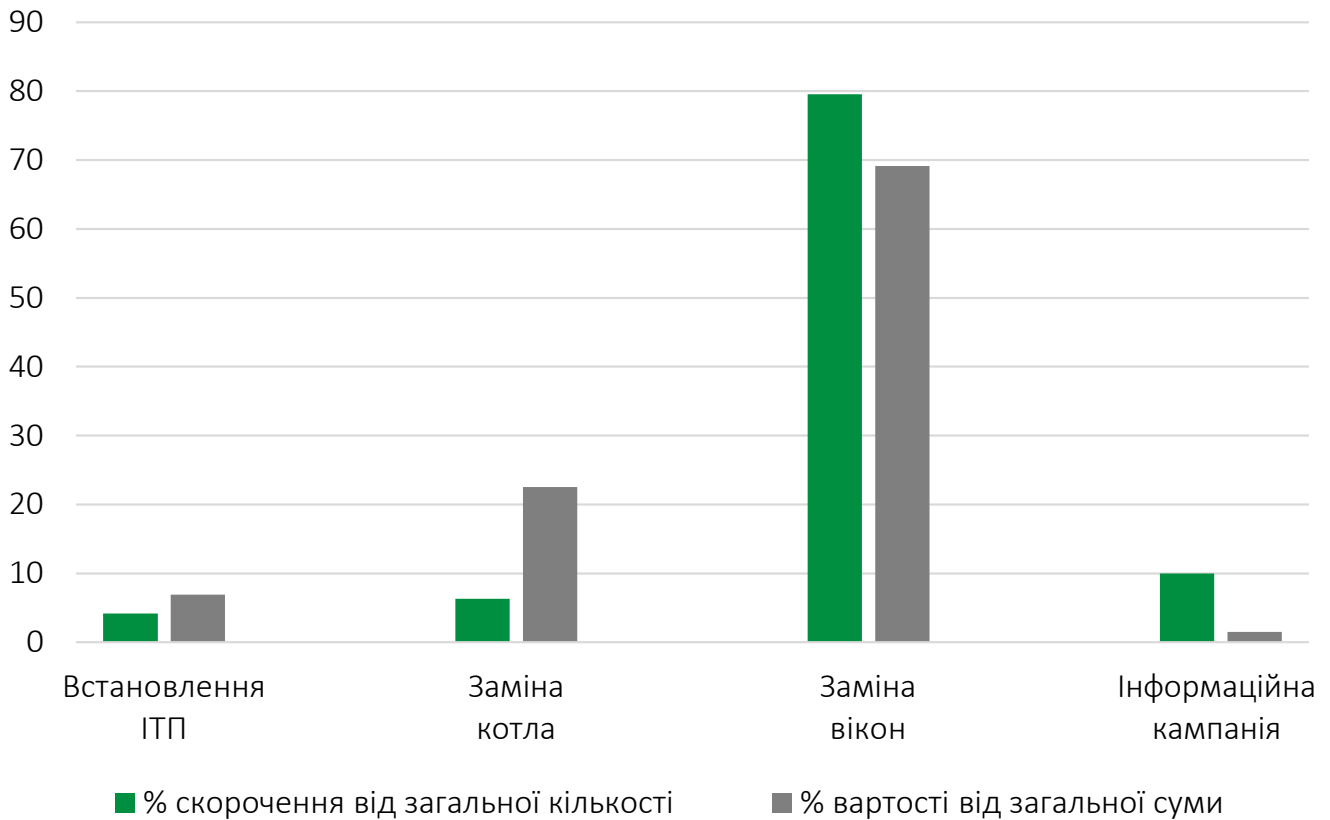
Опишіть, чи охоплено Планами по реалізації зі скорочення основні джерела викидів (ці джерела визначені у [підпункті 2](#) цього розділу). У разі відсутності заходів по скороченню викидів із будь-якого основного джерела викидів, вказати його та коротко обґрунтувати відсутність заходів. Для всіх основних джерел викидів мають бути розроблені заходи зі скорочення викидів або обґрунтовано їх відсутність.

Далі потрібно створити таблицю з усіма заходами, що є у ПДСЕР територіальної одиниці. На основі таблиці потрібно побудувати стовпчасту діаграму у %. Нижче подані приклади заходів, а також таблиця і діаграма для них.

Залежність скорочення викидів та вартості впровадження заходів

Назва заходу	Скорочення викидів, тонн CO ₂	% скорочення від загальної кількості	Вартість впровадження, тис. грн.	% вартості від загальної суми
Встановлення ІТП	8	4,19	100,0	6,91
Заміна котла	12	6,28	325,6	22,50
Заміна вікон	152	79,58	1000,0	69,11
Інформаційна кампанія	19	9,95	21,3	1,47
Всього	191		1446,9	

Залежність скорочення викидів та вартості впровадження заходів

З графіку випливає, що інформаційна кампанія є найвигіднішим заходом з точки зору вкладення ресурсів. Однак у ПДСЕР відсутній детальний опис розрахунку економії викидів від цього заходу. Водночас заміна котла при значних капіталовкладеннях дає невелику економію. Проте з опису стає зрозуміло, що такий захід є обов'язковим, адже відбувається заміна котла, що пропрацював 35 років і вийшов з ладу.

На підставі розробленого графіка відсотків витрат коштів та відсотків скорочення викидів від загальних показників зробіть висновки щодо раціональності розподілення ресурсів на виконання ПДСЕР. Вкажіть захід, що потребує найбільшого відсотка коштів від загального фінансування, та опишіть доцільність його реалізації для вашої територіальної одиниці.

У випадку наявності у ПДСЕР заходів, що виглядають нереалістично, нерелевантно перспективним цілям або фінансово недоцільно, просимо зробити короткий огляд таких заходів та пояснити, чому ви вважаєте ці заходи такими. Чи описане у Плані бачення перспективних цілей (п'ять і більше років) структурних змін у споживанні енергії? Якщо так, перерахуйте їх. Чи ведуть включені у ПДСЕР заходи до реалізації перспективних цілей?

Показник	Кількість балів
У ПДСЕР відсутні перспективні цілі і заходи, заплановані для досягнення показника скорочення до 2020 року від базового року	0
У ПДСЕР наявні окремі перспективні цілі, але не передбачено заходів для їх досягнення	1
У ПДСЕР наявні окремі перспективні цілі та передбачено заходи для їх досягнення	2
У ПДСЕР наявні перспективні цілі (п'ять і більше років), заходи, заплановані для досягнення таких цілей, заходами охоплено усі основні джерела викидів	3

5. Наявність прогресивних для України заходів

Директива 2012/27EU Європейського парламенту та Ради Європи від 25 жовтня 2012 р. «Про енергоефективність» вимагає, щоб громадські заклади територіальної одиниці були показовими з точки зору енергоефективності, оскільки вони є зразком для мешканців. Хоча перетворення шкіл чи адміністративних будівель на показові не завжди є економічно доцільним, воно призводить до швидшого поширення енергоефективних технологій у територіальній одиниці.

Декілька прикладів новітніх заходів:

- щоденний моніторинг споживання енергоресурсів;
- енергетичний менеджмент на усіх рівнях управління виконавчого комітету;
- впровадження у бюджетних закладах лише комплексних заходів з енергоефективності;
- проведення заходів з енергоефективності в бюджетних установах лише на підставі енергетичного аудиту;
- перехід громадського транспорту на використання біодизелю через механізм тендерних закупівель на послуги з перевезення;
- заборона руху транспорту центральною частиною територіальної одиниці в години пік;
- інші варіанти.

Більшість (якщо не всі) з таких рішень мають приймати депутати місцевої ради. Через заполітизованість, а також бажання подобатися своїм виборцям, прогресивні рішення не будуть сприйматися з великим ентузіазмом.

Очікуваний внесок за розділом:

Якщо ви виявили новітні заходи у ПДСЕР, дайте їх короткий опис. Якщо такі відсутні, то вкажіть це.

Показник	Кількість балів
У ПДСЕР відсутні прогресивні заходи	0
У ПДСЕР наявні окремі прогресивні заходи без опису шляхів їх реалізації	1
У ПДСЕР наявні новітні заходи з описом шляхів їх реалізації в окремих секторах	2
У ПДСЕР наявні новітні заходи з описом шляхів їх реалізації у всіх секторах	3

6. Здійснення підписантом діяльності, що не включена до ПДСЕР, але впливає на викиди

На виконання ПДСЕР територіальна громада здійснює різні заходи. Одночасно територіальна громада може впроваджувати не включені до ПДСЕР заходи, які ведуть як до збільшення викидів (переведення котельні з газу на вугілля, стимулювання

використання дизельних автівок тощо), так і до скорочення (підтримка ОСББ, оплата відсотків за кредитами на енергоефективність, встановлення котельні на біомасі тощо).

Для оцінки такої діяльності територіальної громади слід вивчити інформацію про значиму діяльність (енергоспоживання, технічні та організаційні рішення тепlopостачальних підприємств, муніципальні програми) на сайтах міськради та місцевих ЗМІ за останні роки та визначити, чи включені відповідні заходи у ПДСЕР. В окремих випадках для отримання додаткових відомостей слід звертатися з інформаційними запитами та вивчати звіт про виконання міського бюджету.

Розрахунок впливу заходів на викиди може бути складним завданням, особливо для організаційних заходів, як-от муніципальні програми. Доречним може бути детальніше вивчення окремих прикладів, за якими є доступна інформація та розрахунок питомих показників (наприклад, вартість скорочення 1 тонни CO₂-екв).

Очікуваний внесок за розділом:

Опис заходів, що впроваджуються в територіальній громаді, ведуть до скорочення чи збільшення викидів і не відображені у ПДСЕР. Наскільки суттєво ці заходи можуть вплинути на досягнення кінцевих цілей, описаних у ПДСЕР? Який відсоток скорочення чи зростання викидів вони можуть принести від запланованої величини зменшення викидів?

Показник	Кількість балів
У громаді впроваджуються заходи, що не включені до ПДСЕР і приводять до збільшення викидів	0
У громаді впроваджуються заходи, що приводять до значного зменшення викидів і не включені до ПДСЕР	1

7. Розвиток відновлюваних джерел енергії (ВДЕ)

Зростання ролі ВДЕ неминуче у найближчі десятиліття. Активна роль місцевих органів влади може суттєво прискорити цей процес.

В Україні держава підтримує генерацію електрики з ВДЕ завдяки «зеленому тарифу»³ та стимулювання виробництва тепла з альтернативних видів палива⁴. У муніципалітетах ВДЕ найчастіше можуть застосовуватися у транспорті та тепlopостачанні. Також підписанти можуть фінансувати проекти з ВДЕ поза межами муніципалітетів на виконання власних цілей зі скорочення викидів. У будь-якому разі впровадження заходів для використання ВДЕ потребує організаційної та/або фінансової підтримки з боку місцевої влади. Краще,

³ ДТЕК Київські електромережі: Постанова НКРЕКП від 29.09.2017 №1186, Голова НКРЕКП Д. Вовк. Київ, 2017 р.

URL: https://kyivenergo.ua/zelenii_tarif (дата звернення: 01.02.2018).

⁴ Про тепlopостачання: Закон України за станом на 21 березня 2017 р. / Верховна Рада України. Київ: 2017, № 17, ст.207 (Закон України).

URL: <http://zakon.rada.gov.ua/go/1959-19> (дата звернення: 01.02.2018).

якщо така підтримка інституалізована, постійна, прозора та зрозуміла (хорошими прикладами є відшкодування 20% вартості сонячних панелей з обласного бюджету⁵).

Очікуваний внесок за розділом:

1. Короткий опис найбільш значущих планованих заходів по ВДЕ.
2. Відношення кількості енергії, що планується зекономити за рахунок ВДЕ, до загальної кількості енергії, що планується зекономити.
3. Сумарна кількість енергії, що буде вироблена за період експлуатації у рамках дії ПДСЕР та, відповідно, сумарна кількість зменшення викидів CO₂.
4. Опишіть, чи передбачено організаційні заходи на стимулювання розвитку ВДЕ? Якщо так, то які?
5. Чи поставлені довготермінові цілі з розвитку ВДЕ, відслідковується тенденція розвитку конкретного виду ВДЕ та чому?

Показник	Кількість балів
У ПДСЕР відсутні заходи з розвитку ВДЕ	0
У ПДСЕР заходи з розвитку ВДЕ носять хаотичний характер	1
У ПДСЕР заплановані заходи з розвитку ВДЕ без встановлення перспективної цілі	2
У ПДСЕР вставлена перспективна ціль з розвитку ВДЕ та заплановані заходи для її досягнення	3

8. Фінансування

Бюджет територіальної громади складається із захищених статей (зарплата, комунальні послуги, лікарські засоби, енергосервіс) та бюджету розвитку. За рахунок бюджету розвитку фінансується будівництво та ремонт бюджетних закладів, автошляхів, впровадження інших економічних програм тощо. З ростом ціни на енергоресурси їх економія стала пріоритетом у державі. Для підвищення енергоефективності почали фінансувати не лише ремонти аварійних об'єктів з мінімальним досягненням економії, а й заходи, що дають помітну економію енергоресурсів.

Вартість планованих у ПДСЕР заходів переважно перевищує бюджет розвитку громади. У зв'язку із цим частину коштів планують залучати ззовні (донорські кошти, кошти приватних інвесторів та жителів громади, кредити). Найкраще, коли кошти місцевого бюджету використовуються для залучення зовнішніх інвестицій.

У більшості випадків планування бюджету ПДСЕР є їхнім слабким місцем через відсутній план залучення зовнішнього фінансування, відсутність обґрунтування кошторисів, орієнтація передусім на фінансування з місцевого та державного бюджетів.

⁵ Тетяна Турлікян, Наталя Яковлева, Сергій Вітковський, Наталія Федосенко, Роман Іванович, Максим Бабаєв // Видання EcoTown [електронний ресурс]. Дата оновлення: 09.03.2018р. URL: <http://ecotown.com.ua/news/Meshkantsyam-ZHytomyrshchyny-z-oblasnoho-byudzhetu-vidshkodovuvatymut-20-vartosti-sonyachnykh-panele/> (дата звернення: 01.02.2018).

ПДСЕР приймається на протяжний у часі термін. Тому спланувати всі дії і, відповідно, фінансування на увесь період дії ПДСЕР неможливо. З досвіду, якісне детальне планування можливе максимум на 3 роки. Трирічний цикл став ще більш актуальним, враховуючи можливість планувати бюджет на 3 роки⁶.

Очікуваний внесок за розділом:

1. Оцінка реалістичності фінансових планів здійснюється порівнянням існуючих видатків з планованими. У ПДСЕР існують заходи, що планується фінансувати як з одного джерела, так і з кількох. Для повнішої оцінки порівняйте:

- а) середньорічні видатки з місцевого бюджету на енергоефективність та ВДЕ за минулі три роки з планованими середньорічними видатками на заходи, що фінансуються лише коштом місцевого бюджету;
- б) середньорічні сумарні видатки на енергоефективність та ВДЕ у громаді за минулі три роки з планованими середньорічними сумарними видатками на виконання ПДСЕР.

На основі цих порівнянь зробіть висновки щодо реалістичності планів із залучення коштів на виконання ПДСЕР.

2. Опишіть коротко діяльність, що провадиться для залучення фінансування в рамках реалізації ПДСЕР? Яких результатів досягнуто за наслідками цієї діяльності?

3. Чи існує план залучення фінансування на період у 5-10 років? Якщо так, опишіть коротко, в чому він полягає.

4. На підставі звітів та планів ОМС оцініть фінансові витрати громади на енергетичні послуги (тепло, газ, електрика, т.д.) у рік перед затвердженням ПДСЕР. За можливості вкажіть розподіл по видах енергоносіїв та порівняйте із загальним бюджетом ПДСЕР.

5. На підставі даних про споживання енергії іншими секторами у рік перед затвердженням ПДСЕР розрахуйте (використовуючи тарифи у відповідний рік) фінансові витрати на секторах. Порівняйте із загальним бюджетом ПДСЕР.

Показник	Кількість балів
Наявні дані про вартості заходів у ПДСЕР без розрахунків та джерел їх отримання	0
Наявні дані по вартості усіх заходів у ПДСЕР з розрахунками та джерелами їх отримання	1
Наявний план залучення фінансових ресурсів на період 5-10 років з чіткими розмежуванням джерел їх отримання та планами фінансування заходів	2

9. Адаптація міських структур

Розробка та впровадження місцевої політики раціонального використання енергії є складним і довготривалим процесом, який необхідно системно планувати, постійно

⁶ Віктор Таран. Один бюджет на три роки: як це може змінити життя українців, 29 березня 2017 [електронний ресурс] // Економічна правда. Дата оновлення: 2017 р.

URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2017/03/29/623137/> (дата звернення 01.02.2018)

контролювати та покращувати. Він вимагає співпраці та координації діяльності різних структурних підрозділів місцевої виконавчої влади. Чітка організаційна структура та розподіл обов'язків є передумовами успішної й безперервної реалізації Плану. На цьому етапі розвитку проблема ощадливого споживання енергоносіїв – це не тільки проблема нестачі фінансів або технологій, а проблема наявності кваліфікованих кадрів для ефективного управління енергетичними потоками. У територіальних одиницях, в залежності від їхньої величини, створюється відділ/управління чи призначається посадова особа, або до посадових обов'язків існуючого працівника додано посадові обов'язки щодо енергетичного управління – енергоменеджменту. Ідеальним варіантом є робота фахівця з відповідною освітою енергоменеджера. Робота у цій сфері потребує знань інженерії, техніки, економіки та фінансування, юриспруденції. Тому долучення інших підрозділів виконавчих органів влади до енергоменеджменту є критично важливою. Постійний розвиток людського капіталу в цій сфері є важливим, враховуючи швидкість зміни законодавства, появи нових технологій, фінансових механізмів та ресурсів.

Проведення оцінки

Інформацію про наявність відповідного органу чи посади енергоменеджера у структурі самоврядування найкраще отримати безпосереднього від цього персоналу. У разі неможливості рекомендується вивчити структуру органу влади, а також звернутися з офіційним запитом. При цьому орієнтовними питаннями можуть бути:

- Чи наявна в штатному розписі посада енергоменеджера?
- Назва та офіційний статус структурної одиниці, що відповідальна за реалізацію ПДСЕР? Дата та підстава створення структурної одиниці?
- Рішення про відповідальність за реалізацію ПДСЕР?
- Чи наявна в органі виконавчої влади політика інституційної спроможності та розвитку відповідного штату?

Очікуваний внесок за розділом:

Опис включення реалізації ПДСЕР у міські структури на основі питань, поданих вище. За можливості, інформація про достатність повноважень та увагу до реалізації ПДСЕР зі сторони керівництва громади.

Показник	Кількість балів
У структурі місцевого органу влади відсутні відповідальні за енергетичний менеджмент	0
У структурі місцевого органу влади офіційно затверджені відповідальні за енергетичний менеджмент	1
У структурі місцевого органу влади наявна офіційно затверджена посада енергетичний менеджер та/або управління/відділ/департамент енергетичного менеджменту	2

10. Залучення зацікавлених сторін

ПДСЕР є планом не тільки для муніципалітету (або органу місцевої влади), а й для всієї місцевої громади. Він повинен служити довгостроковим дороговказом громаді в енергетичній сфері. Визначення зацікавлених сторін і їх залучення до розробки місцевої енергетичної політики, підготовки та реалізації ПДСЕР – передумови успішного плану. Місцевим органам влади рекомендується включити в свою комунікаційну стратегію аргументи для громадян і зацікавлених сторін, підкреслюючи переваги, які може принести ефективна реалізація ПДСЕР.

Критеріями залучення усіх зацікавлених сторін є:

- дієва робоча група по розробці ПДСЕР, у яку входять представники різних секторів (громадські організації, бізнес, політичні партії, експерти, представники енергопостачальників і т.д.);
- поширення інформації на офіційному сайті міської ради щодо можливості долучення усіх зацікавлених до розробки ПДСЕР;
- проведення громадських слухань/відкритого обговорення щодо фінальної версії документу;
- включення пропозицій громадянського суспільства і інших сторін до ПДСЕР.

ПДСЕР складний для розуміння документ для середньостатистичного мешканця громади. Для якісної комунікації на етапі представлення його широкому загалу має бути підготовлене нетехнічне резюме – короткий опис зрозумілою мовою загальних принципів, рішень та підходів, що використані в документі, та кінцевих результатів, яких планується досягнути.

Проведення оцінки

Оцінка залучення зацікавлених сторін ґрунтується на інформації з кількох джерел:

- публікаціях самого органу влади (офіційний сайт, місцеві ЗМІ, соціальні мережі);
- дописах місцевих журналістів та інших лідерів думок;
- повідомленнях учасників консультацій (місцеві ГО, бізнес, зацікавлені особи)

Оцінку залучення варто розпочати зі звернення до відповідального за ПДСЕР органу або посадовця. У разі наявності робочої групи варто звернутися до її учасників.

Очікуваний внесок за розділом:

1. Короткий опис процесу комунікації влади територіальної одиниці з усіма потенційними зацікавленими сторонами (створення робочої групи, врахування/неврахування коментарів зацікавлених сторін, громадські слухання).

2. Доступність нетехнічного резюме.

3. Рекомендації для поліпшення ситуації.

Показник	Кількість балів
Процес розробки та затвердження відбувався без залучення зацікавлених сторін	0
До процесу розробки та затвердження були формально долучені усі зацікавлені сторони	1
До процесу розробки та затвердження були долучені усі зацікавлені сторони	2

11. Моніторинг і звітність

Відповідно до правил ініціативи «Угода Мерів» місцевий орган влади кожні два роки зобов'язаний звітувати про досягнуті результати. Невиконання цього пункту може привести до тимчасового припинення участі громади в Угоді Мерів. Звіт для Угоди Мерів подається в особистому кабінеті на сайті ініціативи.

Разом із тим План затверджений рішенням місцевої ради, а отже повинно відбуватися періодичне звітування про його виконання, як і про інші відповідні документи. Звичним способом для українських місцевих органів влади є представлення звіту на сесії місцевого органу самоврядування та затвердження його рішенням. Згідно з чинним законодавством, усі рішення мають бути оприлюднені не менш ніж за 20 днів до їх розгляду. Відповідно у громадськості будуть усі можливості надати власні коментарі та пропозиції до звіту. З ініціативи місцевого органу влади публічний звіт про виконання ПДСЕР також може проводитися як окрема подія або у складі, наприклад, річного звіту місцевої влади перед громадськістю.

Очікуваний внесок за розділом:

1. Дайте посилання на затверджений міською радою звіт за наслідками впровадження ПДСЕР. Надайте інформацію про учасників та методи поширення інформації щодо публічного звіту про виконання ПДСЕР.

2. Відвідайте офіційну сторінку ініціативи Угоди Мерів та вкажіть дані щодо періодичності прийняття звітів та дату останнього звіту.

Показник	Кількість балів
Місцевий орган влади не звітується про виконання ПДСЕР перед громадою	0
Щороку місцевий орган влади звітується про виконання ПДСЕР перед громадою	1

На підставі отриманих балів по кожному розділу ви отримаєте загальний бал аналізу. Порівняйте його з балами, що представлені в таблиці нижче та виберіть діапазон, до якого потрапляють бали.

Разом із цим ви можете дати власну авторську характеристику аналізованого Плану не більше ніж на півсторінки.

Загальна оцінка за наслідками аналізу ПДСЕР

Сума отриманих балів	Якісна характеристика такого ПДСЕР
0-6	ПДСЕР містить лише часткові дані, що не дають розуміння, яким чином планується досягати поставлених завдань та цілей. Документ розроблений формально, лише для виконання взятих на себе зобов'язань.
6-12	ПДСЕР містить основні дані та інформацію, яким чином планується досягнути поставлених цілей.
12-18	ПДСЕР містить більшість даних та інформації, яким чином планується досягнути поставлених цілей. Існує певна деталізація процесів та рішень, що покращують розуміння процесу та методів роботи.
18-25	ПДСЕР містить якісні дані та інформацію для досягнення цілей, поставлених у документі. Відповідає кращим зразкам Планів.

Можливі подальші кроки після проведення аналізу ПДСЕР:

- Представити звіт представникам органів місцевого самоврядування та депутатам ради.
- Представити звіт для широкого кола громадськості.
- Відправити звіт для об'єднаного дослідницького центру.
- Запропонувати варіанти покращення ПДСЕР.
- Поширити досвід щодо розробки якісного ПДСЕР серед потенційно зацікавлених осіб в інших містах України та Східного партнерства.

Як приклад, розглянемо як виглядають і комунікуються цілі ПДСЕР у Единбургу⁷:

ЗАХОДИ

1. Енергоефективність будівель

- Будівництво нових енергоефективних будинків через програму «Будинки 21 століття», Програми «Доступне житлове будівництво» і « Національна схема житлового фонду».
- Поліпшення існуючих приватних (садибних) житлових будинків через HEEPS:ABS програми та просування кваліфікованого утеплення будинків у місті.
- Удосконалення будинків міської власності через капітальну програму для досягнення Стандарту підвищення енергоефективності для соціального житла до 2020 року, дотримуючись SHQS (Шотландський стандарт якості житла).
- Підвищення поінформованості про гранти, позики та стимули, доступні жителям для покращення їх приватних домогосподарств.
- Підвищення поінформованості про програму «Домашня Енергія Шотландії» та інші консультаційні сервіси через кампанію «Зігрій свій дім». Оцінювання ефективності цієї кампанії та залучення жителів до майбутнього комунікаційного планування.
- Консультація з Палатою орендарів, Організацією зареєстрованих орендарів та Единбурзькою Федерацією орендарів, щоб зібрати їхню думку щодо інвестування в енергоефективність та подолання паливної бідності.
- Розвиток спільних проектів через Форум житлового та енергетичного сектору, що об'єднує житлові асоціації, Енергозберігаючий траст, будівельників, співробітників Ради, організацій орендарів та представників промисловості.
- Дослідження варіантів відновлюваних джерел енергії та зниження викидів CO₂ від будинків в Единбурзі.

⁷ Edinburgh's Sustainable Energy Action Plan 2015-2020, Slide Shine [електронний ресурс].

Дата оновлення: 2018 р.

URL: <https://www.slideshare.net/MichaelKellett2/6021cecseapdoceasyread-48571132>

- Smart Meter Street (Вулиця розумних лічильників) – план для випробування розумних лічильників на вулицях міста, щоб продемонструвати, де і як заощаджувати енергію.
- До 2020 року Міська Рада замінить всі вуличні ліхтарі на енергозберігаючі системи освітлення.
- До 2020 року Міська Рада замінить всі сходові вогні на об'єктах комунальної власності та забезпечить енергоефективне освітлення

2. Районне опалення

- Публікація Единбурзької стратегії централізованого теплопостачання, що містить концепцію налагодження загальноміської мережі теплопостачання для державного і приватного секторів та політичних стимулів для досягнення цього.
- Публікація карти теплопостачання для Единбурга, що визначить основні теплові навантаження по місту. Це буде розроблено у партнерстві з ключовими партнерами державного та приватного секторів.
- Міська Рада проведе оцінку власного стану та оцінить можливості для підключення до існуючих будівель.
- Виготовлення керівництва для розробників системи централізованого теплопостачання та співпраця з Единбурзьким форумом розробників.
- Робота з партнерами – впровадження схеми централізованого теплопостачання в BioQuarter, що працює з партнерами, з метою розробки та впровадження схеми до 2020 року.
- Міська Рада буде працювати з EDI (розробником), щоб надати схему централізованого теплопостачання для Фонтанбриджу (район в Единбурзі).
- Робота з широким колом партнерів у державному та приватному секторах як щодо існуючих схем, так і щодо потенціалу для розширення та підключення нових.

3. Відновлювальні джерела енергії

- Міська Рада опублікує нову політику щодо відновлюваних джерел енергії та дослідить її застосування в Единбурзі, включаючи потенціал створення нових робочих місць та спеціальностей.
- У партнерстві з Грінпіс-Шотландія Міська Рада буде реалізовувати пілотний проект з тепловими насосами у трьох парках та контролювати їх ефективність.
- Міська Рада оцінить власний потенціал для відновлюваних джерел енергії.

- Будуть підтримані схеми використання відновлюваних джерел енергії та розроблено нове керівництво з надання консультацій та інформації.
- Міська Рада проведе огляд потенціалу сонячних електростанцій на невикористаних земельних ділянках Міської Ради або колишніх сміттєзвалищах.
- У партнерстві з «Домашня Енергія Шотландії» розробка кампанії «Роблячи енергію – робиш гроші» для приватних (домашніх) користувачів по встановленню відновлюваних джерел енергії, де це необхідно.
- Дослідження потенціалу широкомасштабного використання навісів із сонячних панелей для паркування автомобілів.
- Пілотний проект з використання біопалива автопарком Міської Ради та поширення на інших партнерів з великомасштабним автопарком, наприклад, Lothian Buses.
- У рамках реконструкції Парку Бюхтона Міська Рада оцінить потенціал створення мінігідроелектростанції на річці.

4. Ефективність використання ресурсів

- Міська Рада у партнерстві з Мідлотіанською Міською Радою буде працювати над проектом «Нуль відходів виробництва до 130 тис. тонн змішаних побутових відходів щорічно» через Центр вторинної переробки та енергії та завод з виробництва біогазу.
- Впровадження «Плану дій сталого харчування міста» у 2014 році: це трирічний план з ключовими заходами щодо поширення збалансованого харчування в місті.
- Міська Рада буде прагнути до участі у програмі «Шотландська циркулярна економіка 100», яка буде запущена проектом «Нуль відходів» у 2015 році з боку Шотландії.
- Сприяти консультативній та технічній підтримці проекту Ефективності використання ресурсів Шотландії, бізнес-спільноті Единбурга, використовуючи службу Business Gateway як точку контактів для зацікавлених підприємств
- Міська Рада буде співпрацювати з організаціями, залученими до вторинної переробки та ремонту в місті, і прагнути розвивати ініціативи та проекти, що сприяють скороченню викидів вуглецю.
- Міська Рада буде працювати спільно з «Шотландською водою», щоб оцінити пілотну схему вторинних теплових ресурсів з каналізаційних труб.

5. Сталий транспорт

- Впровадження місцевої транспортної стратегії. Це включає в себе широкий спектр заходів, таких як «План дій активних подорожей», що стосується активних

поїздок, прогулянок та їзди на велосипеді, виконуючи зобов'язання рішення, прийнятого в Брюсселі про те, щоб до 2020 року 15% поїздок було здійснено на велосипеді, а також ряд ініціатив, спрямованих на стимулювання сталого транспорту.

- Міська Рада буде реалізовувати стратегію електромобілів, спрямовану на істотне збільшення кількості зарядних пунктів у місті до 2020 року.
- У перший рік плану Міська Рада буде орієнтуватись на 10 найбільших роботодавців у місті для впровадження екологічно чистих планів поїздки з метою розробки п'ятирічної програми.
- Новий міський план поїздок буде опублікований у 2015 році.
- Поширення перевірки проведеної «Зеленим Автопарком Здоров'я» в 2015 році та передача цих результатів іншим організаціям.
- Дослідження варіантів скорочення викидів від вантажних перевезень.
- Міський автомобільний клуб збільшить свій електротранспортний парк на 10 до 2014/15 (зменшення викидів вуглецю – 19 000 кг на рік), мета 2020 року – частка електротранспорту буде становити 10% (економія вуглецю 36 100 кг на рік).
- До кінця 2015 року 15% автопарку Lothian Buses складатимуть гібридні автобуси.
- До 2017 року 60% автопарку стане Євро В або краще.
- Впровадження електричного підключення для гібридних транспортних засобів (Євро 6) автопарку до 2016 року.
- Встановлення доступних для громадськості електричних зарядних пристроїв для зарядки гібридних автомобілів.
- Використання електромобілів служби транспортних засобів Lothian Buses.

ПІДТРИМКА ЗАХОДІВ

Низьковуглецевий економічний розвиток включає:

- Розвиток Единбурга як зеленого міста.
- При залученні інвестицій акцент на таких традиційно сильних сторонах, як: фінанси, дослідження, розвиток.
- Підтримка розвитку інших напрямків ПДСЕР (як централізоване тепlopостачання та транспорт).

- Підтримка бізнесу: допомогти їм стати більш ресурсозберігаючими та ефективними, щоб скористатись можливостями, що впливають з ПДСЕР; підтримка доступу до фінансування та розвиток мережі підприємств, які працюють у секторі, це дозволить їм обмінюватися найкращими практиками та сприяти розвитку місцевих мереж постачання.
- Пошук кваліфікованої робочої сили для реалізації вищенаведених завдань, яка скористається перевагами робочих місць у низьковуглецевому секторі. Це включатиме детальне вивчення економічних можливостей сектора з низьким рівнем викидів вуглецю (включно з ПДСЕР) та комунікація про потребу в спеціалістах в освітні заклади.

Як отримати інформацію про споживання енергоресурсів?⁸

Насамперед це стосується витрати бюджетних грошей, у тому числі на придбання енергоносіїв та впровадження заходів з енергозбереження. Доступ до такої інформації не може бути обмежений, оскільки видатки здійснюються з податків, що сплачує суспільство.

Дані про енергоспоживання накопичуються в управлінні місцевої влади, якому підпорядковується установа і з бюджету якого рівня вона фінансується.

В Україні є такі рівні бюджетів: державний, обласний, районний, місцевий (село, селище, місто, ОТГ). Якщо установа знаходиться у місті, це не обов'язково означає, що вона фінансується з міського бюджету. Іноді рівень підпорядкування установи можна зрозуміти з її назви, наприклад, «Обласна лікарня».

Завдяки Закону України «Продоступ до публічної інформації» шляхом інформаційного запиту можна отримати майже будь-які дані від органів влади. У Законі зазначено, що доступ до інформації щодо бюджетних коштів не може бути обмежено.

Запит на інформацію складається у довільній формі, однак має містити три обов'язкові пункти:

- 1) найменування запитувача, адресу для надсилання відповіді та номер телефону;
- 2) опис інформації, яка запитується;
- 3) дата і підпис (якщо запит подається письмово).

Закон надає можливість надсилати запити електронною поштою і вимагає від розпорядників інформацією реагувати на них так само, як і на письмові запити. Проте, надіславши запит електронною поштою, ви не матимете підтвердження його отримання адресатом.

Важливі запити варто надсилати лише звичайною поштою рекомендованим листом з повідомленням про вручення. У разі ненадання відповіді на запит лише наявність повідомлення про вручення дозволить довести, що запит був одержаний бюджетною установою (зразок запиту – у додатку 1 [Посібника](#)).

Вищезгаданий закон передбачає відповідальність за ненадання або надання неповної відповіді на запит. Це стосується і порушення термінів відповіді: відповідь на запит повинна бути надана протягом 5 днів з дати його отримання. У випадку, якщо запит потребує обробки великої кількості інформації, термін його розгляду можуть подовжити до 20 днів, але про це обов'язково має надійти відповідь (протягом тих самих 5 днів) з

⁸ ГО «Екоклуб». Громадський контроль енергоспоживання у бюджетних будівлях [електронний ресурс]: практ. посіб. Рівне-Київ, 2015 (далі – Посібник). URL: <http://ecoclubrivne.org/download/3817/>

обґрунтуванням. Відповідальність за порушення Закону України «Про доступ до публічної інформації» встановлена статтею 212-3 КпАП у розмірі штрафу 325-750 грн.

У разі отримання відмови або неповної відповіді на запит потрібно звертатися зі скаргою на цей факт до керівника вищого органу. Детальніше ця процедура описана нижче у керівництві до дії. До надсилання скарги варто перетелефонувати і нагадати про ваш запит: з українською бюрократією він міг просто загубитися. Разом з тим, звертайте увагу чиновників на дотримання вимог і термінів, встановлених у Законі «Про доступ до публічної інформації».

Алгоритм отримання відомостей про енергоспоживання у бюджетних установах наступний:

1. Надсилаємо запит, складений за зразком *додатку 1* [Посібника](#), до керівної установи. Розпорядником інформації щодо кожної сфери є відповідне управління. Для шкіл це – управління освіти, для лікарень – управління охорони здоров'я. Завжди перший запит надсилається на ім'я голови відповідного органу виконавчої влади: голові райдержадміністрації або меру міста. Нагадуємо, лист має бути обов'язково з повідомленням про вручення. Зразок повідомлення про вручення ви також знайдете наприкінці посібника (*додаток 4* [Посібника](#)). Копію запиту обов'язково зберігаємо, в ідеальному варіанті – на вашій копії запиту загальний відділ установи-отримувача має поставити штамп про отримання запиту.

2. Відповідь у письмовому вигляді має бути відправлена вам упродовж 5 робочих днів. Під відповіддю розуміємо будь-яку відповідь, у тому числі відмову в задоволенні запиту, повідомлення про необхідність продовження розгляду або повідомлення про спрямування запиту до іншого органу державної влади, якщо надання запитуваної інформації не належить до компетенції органу, куди був надісланий запит.

3. У разі відсутності відповіді, неправомірної відмови у наданні інформації, неповній відповіді тощо, надсилається скарга керівнику вищого органу влади. Тобто, якщо запит адресувався обласній лікарні, то скарга адресується голові обласного управління охорони здоров'я. Якщо запит був відправлений в одне з управлінь виконавчого комітету міської ради – скарга міському голові (зразок скарги – у *додатку 2* [Посібника](#)).

Подальший порядок дій відрізняється залежно від результату розгляду скарги:

1. Якщо жодної реакції на скаргу не відбулося упродовж 30 днів з моменту її надсилання, потрібно підготувати скаргу на бездіяльність чиновників і надіслати її до прокуратури. До скарги докладаємо копії запиту, копію скарги до вищого органу та повідомлення про вручення поштових відправлень (зразок скарги до прокуратури – у *додатку 3* [Посібника](#)).

2. Якщо отримано відмову у задоволенні скарги, тоді готується заява до суду залежно від змісту відмови та суті порушення права доступу до публічної інформації. Докладно процес судового оскарження відмови у доступі до інформації розглянутий у Науково-практичному коментарі до Закону України «Про доступ до публічної інформації» (*див. корисне посилання 1* [Посібника](#)).

У практиці Екоклубу лише в одному випадку довелося надсилати скаргу на ненадання відповіді до вищого органу. У результаті цієї скарги працівник, який, як виявилось, просто загубив наш запит, опинився перед загрозою звільнення.

У випадку отримання інформації від управління статистики варто керуватися Законом України «Про державну статистику»⁹. Частина інформації надається за офіційну плату.

Набагато складнішим є питання отримання інформації від енергопостачальників, енерготранспортивальників чи енерговиробників. Більшість компаній знаходяться у приватній власності та незобов'язані законом надавати інформацію на запит громадськості; основна причина відмови в наданні інформації – комерційна таємниця. Правове регулювання комерційної таємниці ґрунтується на положеннях [глави 46 Цивільного кодексу України](#) та [Законі України «Про інформацію»](#). У зв'язку з тим, що формулювання є доволі розмитими, листування з метою доведення вашого права на інформацію може затягнутися надовго. Рекомендується у випадку отримання відповіді з посиланням на комерційну таємницю звернутися до Міненерго¹⁰. Обов'язково в листах до всіх адресатів пояснюйте з якою метою Вам необхідна запитувана інформація. Це надає розуміння усім особам, котрі будуть мати контакт із листами, для яких цілей Ви плануєте використати інформацію. Це значно полегшує комунікацію та отримання відповіді.

9 Про державну статистику: Закон України за станом на 17 вересня 1992 р. / Верховна Рада України. Київ: N 5463-VI (Закон України).

URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2614-12>

10 Міністерство енергетики та вугільної промисловості України [електронний ресурс].

Дата оновлення: 2018 р.

URL: <http://mpe.kmu.gov.ua/minugol/#>